

KÉT AKARAT VAN ISTENBEN?

SZABADOS ÁDÁM

Pál apostol azt mondja a Timóteusnak írt első levelében, hogy Isten „azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön, és eljusson az igazság megismerésére” (1Tim 2,4). Most tegyük félre azt az értelmezési lehetőséget, hogy a „minden ember” mindenféle embert jelent (visszaulva a Pál által korábban említett királyokra és feljebbvalókra, akikért rendszeresen imádkoznunk kell). Feltételezzük, hogy a mondat helyes olvasata az, hogy Isten minden egyes ember üdvösségét akarja. Ez tökéletesen egybevágna azzal, amit Ezékiel mondott évszázadokkal korábban: „Hiszen nem kívánom én a bűnös ember halálát – így szól az én Uram, az ÚR -, hanem azt, hogy megtérjen útjáról, és éljen” (Ez 18,23; vö. JerSir 3,31-33). Ebből következik a felszólítás: „térjetez hát meg és éljetez” (Ez 18,32; 33,11).

A kérdés így a következő: ha Isten azt akarja, hogy minden egyes ember üdvözüljön, akkor miért nem üdvözül minden ember? A Biblia alapján szinte lehetetlen amellet érvelni, hogy minden ember üdvözülni fog. Arminiánusok és kálvinisták egyaránt vallják, hogy az utolsó ítéletkor lesznek, akik az üdvösségre, és lesznek, akik a kárhozatra mennek. Egyetértenek abban is, hogy az üdvözülők és az elkárhozók közötti különbség a hit lesz. Akik hittek, azok üdvözülnek, akik nem hittek, azok elkárhoznak. Akik elkárhoznak, saját bűneik miatt kapnak büntetést. Lehet, hogy ez sokakat meglep, de a kálvinisták arminiánusokkal egyetemben vallják: Isten nem örül a bűnös halálának, azt akarja, hogy mindenki megtérjen és éljen.

Az igazság az, hogy mind arminiánusok mind kálvinisták kétféle akaratot látnak Istenben. Isten azt akarja, hogy az emberek üdvözüljenek. Őszintén és szívből akarja ezt. Ezt kálvinisták is és arminiánusok is hiszik. De mindkét nézet azt is vallja, hogy van valami, amit Isten még ennél is jobban akar, különben minden ember ténylegesen üdvözülne is. Arminiánusok szerint Isten az emberek üdvösségénél még jobban akarja, hogy szabad akaratuk ne sérüljön. Kálvinisták szerint Isten számunkra megfoghatatlan, szuverén akarata az, hogy választottainak adja meg a megtérés kegyelmét. A többieket is hívja, de nem távolítja el a szívéből a hitetlenséget (vö. Róm 11,26). Vajon melyikről van szó Pál apostol szerint?

Mielőtt erre válaszolnék, röviden hadd igazoljam két példával, hogy Istenben valóban két akarat van. Az egyik példám József, Jákób fia. Józsefet a jól ismert történetben testvérei eladták rabszolgának. Ez gonoszság volt Isten szemében. Nem akarta. A történet végén József mégis így biztatja megrettent testvéreit: „Ti rosszat terveztetek ellenem, de Isten jónak tervezte azt” (1Móz 50,20). A héber eredetiben nincs szó jóra fordításról, ugyanaz az ige (חשב: tervezte, gondolta) áll a testvérek szándékának és Isten szándékának kifejezésére. Amit a testvérek rossznak gondoltak (tehát ellentétes volt Isten erkölcsi akaratával), azt Isten – szuverén akarata szerint – jónak tervezte. Az Ószövetség görög fordítása, a Septuaginta ugyanilyen világosan fogalmaz.

A másik példám Jézus halála. Jézus keresztfeszítése a legszörnyűbb gonoszság volt Isten szemében. Az Atya nem kívánta Fia halálát, Jézus megölése szemben állt erkölcsi akaratával. Péter jeruzsálemi zsidó hallgatónak fel is rója ezt a bűnt: „ti a pogányok keze által felszegeztétek és megöltétek...” (ApCsel 2,23b) Kit is? „[A]zt, aki az Isten elhatározott döntése és terve szerint adatott oda” (ApCsel 2,23a). Isten erkölcsi akarata rossznak tartotta Jézus megölését, szuverén akarata azonban az volt, hogy Jézust a mi bűneinkért sújtsa. Anélkül, hogy ezt teljesen értenénk, és anélkül, hogy Isten számunkra kifürkészhetetlen elméjét skizofréniával vádolnánk, egyszerűen jegyezzük meg, hogy Isten erkölcsi akarata és Isten szuverén akarata időnként más-más síkon működik.

És most térjünk vissza arra a mondatra, mellyel ezt a bejegyzést kezdtem: Isten „azt akarja, hogy minden ember üdvözljön, és eljusson az igazság megismerésére”. Amikor I. Howard Marshall az arminianus felfogás védelmében hivatkozik erre az igeverssre, ő is hangsúlyozza, hogy különbséget kell tennünk aközött, amit Isten szeretne, ha megtörténne, és aközött, amit ténylegesen akar. Marshall arminianusként sem lát más feloldást a fenti dilemmára, mint az Istenben lévő kétféle akaratot. Megkérdőjelezi viszont, hogy „a hit és megtérés Isten ajándéka lenne, melyet a választottak előre meghatározott csoportjának ad” (*The Grace of God, the Will of Man: A Case for Arminianism*, 66).

Érdekes, hogy Marshall figyelmét teljesen elkerülte két igeverss, melynek fényében talán máshogy válaszolta volna meg a kérdést. Isten „azt akarja, hogy minden ember üdvözljön, és eljusson az igazság megismerésére” (εις επίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν). Ez a kifejezés két alkalommal kerül még elő az Újszövetségben, mindkét alkalommal a Timóteussal folytatott levelezésben. Találkozunk vele a 2 Timóteus 3,7-ben, ahol Pál ezt mondja bizonyos emberekről: „Ezek mindig tanulnak, de az igazságot sohasem képesek megismerni (μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα). Nem képesek (δυνάμενα) eljutni az igazság megismerésére (εις ἐπίγνωσιν ἀληθείας). Miért? Nyilvánvalóan saját bűneik miatt. Isten viszont azt akarja, hogy minden ember eljusson az igazság megismerésére. Akkor hogyan válhat ez mégis lehetségessé? Marshall szerint Isten nem adja a hitet és megtérést ajándékba, hogy képessé váljanak az igazság megismerésére. Pál szerint sem?

A kérdésre Pál a 2 Timóteus 2,25-26-ban válaszol: „hátha az Isten megadja nekik egyszer, hogy megtérve megismerjék az igazságot (μήποτε δώη αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας), és felocsúdjának az ördög csapdájából, aki foglyul ejtette őket, hogy akaratát teljesítsék.” Figyeljük meg, hogy a görög szerkezet ugyanaz: εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας (az igazság megismerésére). A különbség a három esetben csak az, hogy míg az 1Tim 2,4 azt mondja el, hogy Isten azt szeretné, ha minden ember eljutna az igazság megismerésére (εις ἐπίγνωσιν ἀληθείας), a 2Tim 3,7 szerint emberek nem tudnak eljutni az igazság megismerésére (εις ἐπίγνωσιν ἀληθείας), a 2Tim 2,25 szerint viszont Isten (talán) megadja a megtérést némelyeknek, hogy megismerjék az igazságot (εις ἐπίγνωσιν ἀληθείας). Vagyis bár tudjuk az 1Tim 2,4 alapján, hogy Isten azt szeretné, ha minden ember megtérne, a 2Tim 2,25-

ből látjuk, hogy ténylegesen az fog az emberek közül megtérni, akinek Isten ezt akarata szerint megadja.

Ellentmondásban van ez a két akarat? Pál nem látott ellentmondást. Istenben nincs ellentmondás, ő magát meg nem tagadhatja. Ugyanazt a két akaratot láthatjuk itt is, mint József és Jézus halála esetében. Hogy mi az a cél, amiért Isten szuverén akarata szerint úgy dönt, ahogy dönt? Ennek megválaszolásában Pál legmesszebb a Róma 9,21-24 mondataival megy el. Akit érdekel, olvassa el!

Adjunk hálát Istennek, ha megadta nekünk a megtérést az igazság megismerésére! Nem volt automatikus döntés. Az kegyelmezett nekünk, aki nem kívánja a bűnös halálát, de aki „akin akar, megkönyörül, akit pedig akar, megkeményít” (Róm 8,18). Megkeményít? Lehet, hogy ez újabb kérdést vet most fel bennünk. Ezzel ebben a bejegyzésben már nem akarok foglalkozni, de azt tanácsolom, öntsük szavakba a kérdésünket, majd vessünk egy pillantást a Róm 9,19-re, vajon Pál nem a mi titkos kérdésünket fogalmazza-e meg ott, közvetlenül a 18. vers után! Ha a kérdésünk egyezik a Pál által leírt ellenvetéssel, akkor ez a bejegyzés jó nyomon járt.